

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v exekučnej veci oprávnenej: **Slovenskej republiky, v zastúpení Daňový úrad Košice IV**, so sídlom v Košiciach, Južná trieda 8, proti povinnej: **F., a.s.**, so sídlom v K. **pre vymoženie 20 976 920 € s príslušenstvom**, vedenej na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 9 NcC 32/2011, o vylúčení sudcov senátu „1 C“ Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 1 Nc 38/2011 takto

r o z h o d o l :

Sudcovia senátu „1 C“ Najvyššieho súdu Slovenskej republiky JUDr. J. B., JUDr. M. D. a JUDr. J. K. **n i e s ú v y l ú č e n í** z prejednávania a rozhodovania vecí , vedenej na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 1 Nc 38/2011.

O d ô v o d n e n i e

V konaní vedenom na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 1 Nc 38/2011 (o námietke zaujatosti sudcov Krajského súdu v Bratislave) vzniesla povinná námietku zaujatosti voči všetkým sudcom senátu „1 C“, pretože existujú dôvodné pochybnosti o ich nezaujatosti so zreteľom na ich pomer k veci.

Námietku odôvodnila poukazom na príslušné ustanovenia zákona č. 120/1993 Z.z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov SR (ďalej len zákon o platových pomeroch) tým, že výška schodku rozpočtu verejnej správy má priamy vplyv na platové pomery sudcov Slovenskej republiky. Vymožením vymáhanej sumy, resp. jej časti, by sa zvýšila príjmová časť rozpočtu verejnej správy, v dôsledku čoho sa môže znížiť jeho celkový schodok. Teda v predmetnom exekučnom konaní sa *de facto* nepriamo rozhoduje o výške plátov sudcov senátu „1 C“, pretože vymoženie vymáhanej sumy môže nepriamo zabrániť

znížení platov aj sudcov senátu „1 C“. V tejto súvislosti namietala porušenie jej práva na nestranného sudcu v zmysle článku 46 ods. 1 Ústavy SR v predmetnom exekučnom konaní, ak by o námietke zaujatosti voči sudcom Krajského súdu v Bratislave mali rozhodnúť sudcovia, u ktorých nie je možné vylúčiť existenciu osobného a majetkového záujmu na výsledku tohto exekučného konania. Dala do pozornosti Uznesenie Ústavného súdu, ktorým tento pozastavil účinnosť ustanovení týkajúcich sa znižovania platov sudcov v súvislosti so schodkom rozpočtu verejnej správy SR (sp. zn. PL. ÚS 99/2011 z 22. júna 2011).

Sudcovia uvedení vo výroku tohto rozhodnutia uviedli, že sa necítia byť zaujatí, resp. že (so zreteľom na všeobecný charakter) sa k námietke zaujatosti nevyjadrili.

V zmysle § 16 ods. 1 veta tretia O.s.p. o vylúčení sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky rozhodne do desiatich dní iný senát tohto súdu. Podľa IV. časti (kolégiá a senáty NS SR) článku V. ods. 1 rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2011 rozhoduje o vylúčení predsedu senátu a sudcov trojčlenných senátov senát s najbližším nižším poradovým číslom uvedeným v osobitnej časti rozvrhu práce. O vylúčení predsedu senátu a sudcov trojčlenných senátov s najnižším poradovým číslom rozhoduje senát s najvyšším poradovým číslom. Vo vzťahu k senátu „1 C“ je teda iným senátom (§ 16 ods. 1 O.s.p.) senát „7 C“ Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Opodstatnenosť námietky povinnej o zaujatosti sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky posudzoval príslušný senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí. Vychádzal pritom z § 14 ods. 1 O.s.p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o nezaujatosti.

Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaniu vecí, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania.

Z hľadiska ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p. je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1/ k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne – napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť)

2/ k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)],

3/ k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie 2.).

Pri posudzovaní týchto dôvodov v prejednávanej veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z nej ustanovuje iba zákon.

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) súčasne na druhej strane zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento - zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania, ktorý (za splnenia ďalších zákonných predpokladov) pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v snahe zmariť hroziace riziko, že by vo veci mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca.

Nezávislosť, nestrannosť a odbornosť (kvalifikácia) sudcu sú podmienkami kvalitného rozhodovania a sledujú význam riadneho napĺňania (poskytovania) spravodlivosti. Nezávislosť a nestrannosť úzko spolu súvisia, často sa prekrývajú a nie je vždy ľahké ich od seba odlíšiť. Nestrannosť definovaná aj ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a

straníckosti býva považovaná za pojem širší ako nezávislosť. Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

Pod sudcovskou nezávislosťou a nestrannosťou treba rozumieť aj nezávislosť a nestrannosť každého jednotlivého sudcu. Nestrannosť sudcu musí byť podstatou jeho funkcie, zatiaľ čo jeho nezávislosť ju má iba umožňovať. Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03). Vzhľadom na to, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 14 ods. 1 O.s.p. predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 ods. 1 listiny, čl. 48 ods. 1 ústavy), treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno skutočne iba výnimočne a naozaj iba zo závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo. Pri posudzovaní týchto dôvodov (ich analýze) v konkrétnej situácii treba prihliadať aj na rozsiahlu a inštruktívnu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky k danej problematike.

Európsky súd pre ľudské práva pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o

skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležitá, ale nie rozhodujúca; určujúca je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry ESLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým

vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne.

Povinná vyvodzuje zaujatosť sudcov senátu „1 C“ Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z pomeru k veci. Tento pomer k veci odôvodňuje abstraktným vplyvom výsledku predmetného exekučného konania na platy sudcov senátu 1 C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (rovnako ako platy sudcov Krajského súdu v Bratislave a Okresného súdu Malacky) , tým aj na ich nestrannosť a nezávislosť. Uvedená skutočnosť však nie je takou, ktorá by bola spôsobilá prívodiť pochybnosti o ich nezaujatosti a vytvoriť tak dôvod na ich vylúčenie z prejednávania a rozhodovania v danej veci.

Judikatúra sa ustálila v názore, že sudcov pomer k veci môže vyplývať predovšetkým z priameho právneho záujmu sudcu na prejednávanej veci. Nepochybne je tomu tak v prípade, ak je sudca sám účastníkom konania, bez ohľadu na ktorej procesnej strane, alebo v prípade, ak by mohol byť rozhodnutím súdu priamo dotknutý na svojich právach (ako vedľajší účastník). Pod pojmom pomer k veci sa rozumie aj situácia, keď sudca získal poznatky o veci iným spôsobom ako dokazovaním na pojednávaní (napr. ako svedok), v dôsledku čoho je jeho pohľad na zistené skutkové okolnosti prípadu deformovaný ďalšími poznatkami zistenými neprocesným spôsobom. Za pomer k veci sa považuje aj vzťah ekonomickej závislosti, ale napríklad v spojitosti s vedeckou alebo publikačnou činnosťou sudcu, v súvislosti so správou vlastného majetku a podobne. Osobitným dôvodom vylúčenia sudcov pre ich pomer k veci je ich účasť na rozhodovaní o tej istej veci v inom štádiu (stupni) súdneho konania podľa § 14 ods. 2 O.s.p. na súde vyššieho stupňa sú vylúčení i sudcovia, ktorí rozhodovali vec na súde nižšieho stupňa, a naopak; to isté platí, ak ide o rozhodovanie o dovolaní.

Pomer sudcu k veci zakladajúci dôvod na jeho vylúčenie môže spočívať aj v tom, že sudca sa o prejednávanej veci verejne vyjadrí, či už v negatívnom alebo v pozitívnom zmysle predtým, než takáto vec má ním byť prejednávaná a rozhodnutá.

Za taký vzťah sudcu k veci, ktorý by zakladal dôvod na jeho vylúčenie podľa § 14 ods.1 O.s.p., nemožno považovať skutočnosť, že účastníkom konania je štát, ktorého sú

menovaní sudcovia občanmi. Poveriť súdneho exekútora , ktorému bol doručený návrh oprávneného na vykonanie exekúcie, vykonaním exekúcie na základe predloženého exekučného titulu , môže (v danom prípade rozhodnutia ES č. C 25/2005 ex NN 21/2005) na jeho žiadosť len príslušný súd v rámci svojej zákonnej kompetencie. Žiadnemu inému orgánu preto takéto oprávnenie neprislúcha. Všeobecnému tvrdeniu, že výsledok sporu môže mať vplyv na výšku platu namietaných sudcov, pri zohľadnení skutočnosti že všetci sudcovia majú rovnaký platový základ (§ 23 ods. 1 zákona č. 120/1993 Z.z.) a že ich priemerným platom je plat poslanca uvedený v § 2 citovaného zákona je bez právneho významu. Nie je dôvodná teda námietka, že má ísť o situáciu, v ktorej pre vzťah k veci *de facto* nie je v Slovenskej republike jediný sudca, u ktorého by nechýbali pochybnosti o jeho nezaujatosti predmetnú právnu vec prejednať a rozhodnúť. Prikladať predmetu sporu takto namietaný rozmer (dosah) by mohlo viesť k odmietaniu poskytnutia spravodlivosti - *denegatio iustitiae*, čo je, pravdaže, neprípustné.

Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 99/2011 z 22. júna 2011, na ktoré povinná poukazuje, nemá ako rozhodnutie (ktoré je len procesné) v úplne inej veci, na rozhodnutie o vznesenej námietke žiadny vplyv (navyše toto rozhodnutie nie je ani nijako odôvodnené). Keby aj toto rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky malo vplyv na rozhodnutie o vznesenej námietke zaujatosti, bolo by to vo význame opačnom ako tvrdí povinná, keďže práve o tieto ustanovenia zákona o platových pomeroch, povinná opiera dôvody vznesenej námietky zaujatosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky so zreteľom na všetky uvedené skutočnosti (znamenajúce absenciu dôvodu, pre ktorý by mohli vzniknúť pochybnosti, že sudcovia uvedení vo výroku tohto uznesenia nebudú v predmetnej veci postupovať nezaujato, neutrálne) rozhodol tak, že ich nevytlúčil z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 18. júla 2011

JUDr. Daniela Š v e c o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť:
Hrčková Marta